

Verkiezingen brengen zwakte IT aan licht

Het tellen van de stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen van vorige week is door computerstoringen niet in elke gemeente vlekkeloos verlopen. Nijmegen, Den Haag en Amsterdam slaagden er niet in met tussentijdse uitslagen te komen. In Bunschoten en Goes moest een programmeur de beveiliging in het systeem opheffen om alsnog met een verkiezingsuitslag te kunnen komen.

De gemeente Nijmegen werkt met stemmachines van Nedap en software van Groenendaal. In het gemeentehuis was de lokale verkiezing op een televisiescherm te volgen. „Maar met die tussentijdse presentaties zijn we gestopt toen er tijdens de telling geen beweging meer in het systeem was te krijgen”, vertelt Bas van der Hoeven, coördinator persoonsgegevens van deze gemeente.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen vorige week liet een aantal computersystemen het afweten.

„Kleinigheden”, aldus de betrokken gemeenten en hun leveranciers. Maar de IT werkte gewoon niet.

De stemmachines van de 77 Nijmeegse stembureaus werken met stemgeheugens, losse geheugenmodules die op een PC-netwerk worden ingelezen. De oorzaak van de storing zit volgens de gemeente in de PC-applicatie die de stemgegevens uit de stemgeheugens verzamelt, verwerkt en vrijgeeft. „Het zou een bug kunnen zijn. Maar het is ook mogelijk dat twee werkstations tegelijkertijd informatie hebben opgevraagd. Ik weet het niet, we gaan het uitzoeken”, legt Van der Hoeven uit.

Dit jaar werd voor het eerst de Windows-versie van de Groenendaal-software gebruikt. Boven-

dien werd voor het eerst in een netwerkomgeving gewerkt. Uiteindelijk werd even na elf uur de verkiezingsuitslag bekend, een uur later dan de bedoeling was. „Gelukkig had onze leverancier een goede helpdesk, en op die manier is het systeem weer aan de praat geholpen, maar het is wel zweten met de hete adem van de burgers en de pers in je nek.”

Te lage snelheid

Ook in Den Haag werd de tussentijdse presentatie van de verkiezingsuitslag stopgezet, toen het computersysteem na het inlezen van de uitslagen van de eerste

vijftig stemcomputers vastliep. „Het systeem werkte foutloos, maar op een te lage snelheid”, vertelt Ruud Heemskerk, projectleider verkiezingen bureau burgerzaken.

De moeilijkheden deden zich voor bij het inlezen van de stemgeheugens op de server. Een extern adviesbureau onderzoekt het probleem. In totaal telde Den Haag 247 stemcomputers, waarvan de software is geleverd door de firma Groenendaal.

De voorlopige uitslag kwam om 01.30 uur 's ochtends, toen de gegevens van op een na alle stemcomputers waren verwerkt. Even na 03.00 uur was de volledige uitslag bekend. „We hadden een stemgeheugen vergeten, maar daar werden we door de software aan herinnerd toen we de uitslag wilden uitdraaien.”

Lees verder op pagina 10

Automatisering 5 Ids 13 Maart 1998

„De problemen in Den Haag en Nijmegen zijn ontstaan doordat tijdens het verzamelen en tellen van de stemmen werd geprobeerd om uitgebreide tussentijdse uitslagen op te vragen”, legt directeur J. Groenendaal uit van het gelijknamige softwarebedrijf. „Het vergt te veel van de server om die twee tijdrovende taken tegelijkertijd uit te voeren.”

Maar het ligt niet aan de software, benadrukt Groenendaal. „Het is niet de bedoeling dat de software voor twee taken tegelijk wordt gebruikt. Wanneer de gebruikers zich niet aan onze voorschriften houden, dan kan ik niet aan hun verwachtingen voldoen. Onze software is in 450 gemeenten in gebruik en bijna overal zonder problemen.”

Er wordt gewerkt aan een versie waarmee het onmogelijk is tegelijkertijd de stemmen te tellen en tussentijdse uitslagen op te vragen. „Maar bij de Tweede-Kamerverkiezingen in mei wordt de huidige versie nog gebruikt”, vertelt Groenendaal.

Menselijke fout

In de 476 stembureaus van de gemeente Amsterdam werd met het traditionele rode potlood gestemd. Maar voor de verwerking van de stemmen en voor de presentatie van de uitslagen in het gemeentehuis werd gebruik gemaakt van een computersysteem van het automatiseringsconcern Civility.

Tijdens het verzamelen van de

stemmen viel de centrale computer uit. Daardoor kwam de voorlopige uitslag na 24.00 uur.

„De berichten dat een medewerker van ons in de sauna zat en daarom niet bereikbaar was, zijn uit de lucht gegrepen”, vertelt Anneke Partasse van Civility Amsterdam. „Er waren op de verkiezingsavond twee medewerkers van ons bedrijf aanwezig bij het tellen van de stemmen. Zij hebben hun best gedaan het systeem weer aan de praat te krijgen.” De problemen werden veroorzaakt door een menselijke fout bij het overzetten van de software vanuit een testopstelling naar het computersysteem dat voor het tellen van de stemmen werd gebruikt.

Dubbele stemmen

De gemeente Bunschoten had problemen met een van zijn twaalf stemmachines. „De kiezers brachten hun stem uit op een touch screen, dat was verbonden met een PC. Daarnaast draaide bij elke computer een extra PC mee, waarop de stemmen dubbel werden bijgehouden. Elke uitgebrachte stem werd dus voor de zekerheid twee keer geregistreerd. En ter controle wordt een tellerstand bijgehouden die op beide computers gelijk moet zijn”, legt H. de Graaf, coördinator Informatisering en Automatisering uit.

De tellerstanden deden een van de stembureaus de das om. „Bij het afsluiten van één stembureau lukte het niet om de stemmen vast

te leggen op een diskette, doordat de tellerstanden op de twee gekoppelde PC's niet gelijk was. Er moest een programmeur van leverancier Vuga bijkomen, die de beveiliging buiten werking heeft gesteld.” Volgens planning had de uitslag rond 21.00 uur bekend moeten zijn, maar door de storing duurde het tot 02.00 uur voordat de uitslagcomputer de verkiezingsuitslag bekend kon maken.

Aanloopproblemen

De gemeente Goes had te kampen met dezelfde problemen als Bunschoten. In Goes vielen echter twee van de achttien stemmachines uit, zodat de voorlopige uitslag pas even voor 01.00 uur bekend konden worden gemaakt. Bovendien hadden sommige kiezers problemen met de bediening van de apparatuur, waardoor de wachttijden soms opliepen.

„Dat zullen vooral aanloopproblemen zijn, verwacht ik. Het was dit jaar voor het eerst dat deze Vuga-machines met touch screen werden gebruikt”, vertelt L. Bot, chef van de afdeling burgerzaken van de gemeente Goes.

Doordat de beeldschermen niet altijd op de ideale hoogte stonden, keken lange en korte kiezers er schuin tegenaan. „Dat vertekent het beeld dat je op het scherm ziet. En omdat het oké-vakje wat aan de kleine kant was, drukte een aantal kiezers eraan.”